

Coláiste Cholmcille

60 Bliain ar an bhFód

Cóil Learaí Ó Finneadha

Tá Coláiste Cholmcille suite i mbaile na hAille in Indreabhán, Conamara. Tá sí trí scóir bliana ar an bhfód anois. Is í Coláiste Cholmcille an féirín is fearr agus is fóiniméidí a tháinig go Cois Fharraige go dtí sin. Bhí an ceantar foirgthe ag aicid agus ag anachain na himirce le blianta. Nuair a bhíodh na gasúir réidh leis an mbunscoil ní raibh i ndán dóibh ach an Bád Bán soir nó steamer Mheiriceá siar, cé is moite de chorrduine a d'fhan lena muintir sa mbaile. Ní raibh mórán foráis i ndán dóibh ag stracadh agus ag stracáil, ag strachailt agus ag tiarail ar ghiodán creagach, gann gortach. Is minic go bhfanfadh beirt sa mbaile agus go roinnfí an giodán eatarthu, rud a d'fhágfadh cúrsaí níos measa agus iad fágthaí i dtuilleamaí na spáide ag scríobadh creaga.

Bhí cuid mhaith de na tuismitheoirí a fágadh tuirseach den pholasáí seo agus chuadar ag cur a gcomhairle i dtoll a chéile nár mhór beart a dhéanamh a rachadh chun sochair agus tairbhe don aos óg sula mbeidís tolgthaí ar fad ag íospairt na himirce. Rinne siad éileamh ar Cheardscoil i gcomhar leis an sagart paróiste, an tAth. Ó Ceallaigh. D'aontaigh sé leo ar an toirt boise agus d'iarr sé orthu é a fhágáil faoi fhéin. Dearnadh amhlaidh agus ní fada go raibh freagra faighte ag an sagart ach ní mó ná sásta a bhí sé as an bhfreagra! Bhí cruinniú eile ag muintir an cheantair leis an sagart agus cuireadh foracún ainmneacha go Baile Átha Cliath, ag éileamh na Ceardscoile. Is é an freagra a tháinig ar ais ná go raibh áit sa Spidéal agus nach raibh ach cúpla ógánach as an gceantar seo ag freastal ar an ionad sin. Cuireadh scéala ar ais gur áit cíosa a bhí sa Spidéal agus nach raibh buaineadas ar bith le háit ar chíos, rud a bhí fíor mar go raibh áit ar cíos acu féin tigh Mhaitiú Uí Dhiolúin ar an Teach Mór agus nach raibh aon ghlacadh acu ach le daoine fásta. Bhí meánscoil ar an Spidéal chomh maith ach ní raibh aon ghlacadh le buachaillí inti mar gur cailíní amháin a bhí ansin agus a bheadh ann.

Sin mar a bhí rudaí an uair sin, mar má bhí tada le déanamh ag an gcléir le cúrsaí den sórt sin bhí toirmeasc ar fhireannaigh a bheith i bhfoisceacht gráig asail don chlochar, más faitíos bradaíle nó aistiúlacht é. Ach nach cuma, tá an saol athraithe anois agus ní dochar é.

Lean an Spidéal ar aghaidh mar sin agus lean muintir Indreabháin iad féin ag tumpáil tuláin ar a stárrtha. Bhí sé ráite go raibh stuacaíl idir an dá shagart iad fhéin, ach sin scéal eile. Aistríodh an Ceallach taobh soir den chontae agus ba cailliúint mhór don áit é. Bhuailéadar ar an mullach cúis agus cás na scoile ar feadh píosa fada nó gur bhuail daol eile muintir na háite aríst. Bheartaigh roinnt acu a theacht le chéile, a ghoil go Baile Átha Cliath agus a ghoil ag cócaireacht le Dev a bhí ina Thaoiseach ag an am. D'éist Dev leo agus tháinig an scéala go mbeadh an scoil le fáil acu ach áit fheiliúnach a phiocadh amach.

Ceannatódh an suíomh ó Stiofán Ó Céidigh as na hAille agus tógadh an scoil. Ba é Canning as Bearna an conraitheoir agus ní raibh an tógáil i bhfad ar bealach cé go raibh obair na gcapall ann ag plé le cloch. Bhí tír agus talamh ar thóir oibre ann ach níor

tógadh ach an té a raibh cuma na maitheasa ann. Osclaíodh an scoil i mí Feabhra 1955 agus 50 scoláire a bhí ceaptha a bheith inti. Ní raibh an 50 ann ar chor ar bith, idir bhuachaillí agus cailíní, agus féach anois í agus os cionn dhá chéad go leith scoláire inti.

Chaith mé fhéin tríocha cúig bliain ag obair sa scoil agus is iomú athrú a thug mé faoi deara ó aimsir na tine móna go dtí an cnaipe teasa ar an mballa. Chaithfinn a rá go raibh téarma sona sásta agam ann. Bhí foireann iontach ann ó thosaigh mé go deireadh mó thréimhse agus tá cuid acu básaithe anois, beannacht Dé leo.

Ón lá ar thosaigh mise go dtí an lá ar chríochnaigh mé ní raibh focal gangaideach idir mé fhéin ná na scoláirí ná na múinteoirí. Bhíodh corr-uail le cloisteáil ó am go ham ach ní bhíonn chuile lá grianmhar. Caithfidh mé a rá go raibh agus go bhfuil foireann teagaisc i gColáiste Cholmcille chomh maith agus atá in aon Choláiste sa tír agus mura gcreideann tú mé cuir do ghasúr ann. Chonaic mise an t-am nach raibh ag na scoláirí ach an cliotar-cleatar a bhí ag na seanghléasanna clóscríofa, ach rinne siad an gnó. Tá lán seomra de scáileáin anois ann.

Thosaigh an t-áras seo amach leis an ainm Gairmscoil Cholmcille, as sin go dtí Coláiste Cholmcille, agus b'fhéidir fós go dtí Ollscoil Cholm Cille. Bíonn áthas orm nuair a fheicim an méid daoine óga atá thart orm, iarscoláirí, bail ó Dhia orthu, atá fásta agus iad coinnithe as caochpholl na himirce - mó chlann fhéin agus garchlann ina measc. Fágaim mo bheannacht ag na daltaí ar fad, ag tuismitheoirí agus múinteoirí, ag príomhfheidhmeannaigh agus ag cigirí. Beannacht Dé leis an té atá imithe agus saol fada ag an té atá fanta.

Gairm Scoil Cholm Cille c.1960

Chun tosaigh, ó chlé: Máirtín Ó Cualáin (Béal an Átha), Bríd Ní Fhátharta (Baile an tSléibhe Baile na hAbhann),

Séamus Ó Fátharta (Na hAille), Máire Bhreathnach (An Tulaigh), Tadhg Ó Conghaile (An Chathair),

Máire Ní Fhiadhna (Indreabhán), Caoimhín Ó Flatharta (An Cartúr Caol), Máire Eibhlín Ní Chonghaile (An Cartúr Caol),

Peadar Ó Cadhain (An Cartúr Leathan) agus Máire Ní Fhlatharta (An Cartúr Caol).

Sa dara líne (triúr), ó chlé: Máire Ní Chualáin (Na Mine), Máire Ní Chadhain (An Cartúr Leathan), Bairbre Ní Churraoin (Na Mine).

An tríú líne siar, ó chlé: Seán Ó Mainnín (Príomhoide), Maidhc C. Ó Conghaile, (Sáile Chuanna),

Seán Ó Conghaile (Púirín), Áine Ní Thuathail? (Na hAille), Gearóid Ó Conghaile (Sidheán), Séamus Ó Conchubhair (Sidheán),

Micheál Ó Conghaile (Púirín), Séamus Ó Neachtain (Seanadh Mhóinín), Ní Fios, Pádraig S. Ó Cadhain, (An Lochán Beag),

Berni Bhreathnach (Múinteoir Tís) agus Dónall Ó Díomsaigh (Múinteoir).

Líne cúil, ó chlé: Seán Breathnach (An Bhánrainn), Pádraig Ó Cualáin (Na Mine), Antoine Ó Curraoin (An Chloch Mhór),

Pádraig T. Ó Conghaile (An Cnoc), Bríd Ní Thuathail (An Cartúr Caol), Máire Bhreathnach, (Coill Rua),

Máire Ní Dhiolúin (An Chloch Mhór), Pádraig M. Ó Conghaile (Púirín), Micheál Ó Gabhnáin (thaobh thiar) (Coill Rua),

Seán Ó Fátharta (Doire Locháin Thiar) agus Stiofán Ó Gabhnáin (Seanadh Gharráin).

Múinteoirí sa Scoil deireadh sna nóchaidí:

Ar chúl, ó chlé: Pádraig Ó Lochlainn, Seán Ó Tuairisc, Tom Sailí Ó Flatharta, Tommy Glynn, Tom Ó Neachtain, Tomás Mac Con Iomaire,

Gearóid Dooley, agus Breandán Ó Callaráin. Chun tosaigh, ó chlé: Seán Ó Mainnín (Príomhoide), Anna Finnerty, Sibéal Bhreathnach,

Orla Bhreathnach, An tAth. Pádraig Audley, Gertrude Nic an Iomaire agus Breda Kilbane.

Buaiteoirí Chraobh na hÉireann ag Féile Náisiúnta Drámaíochta na Scol leis an dráma *Chun na Farraige Síos*.
 Chun tosaigh, ó chlé: *Sorcha Ní Fháttharta, Caroline Ní Thuairisg, Máire Ní Choisdealbha, Caitriona Ní Fhinneadh, Siobhán Ní Bhrádaigh, Dóirín Breathnach, Páraicín Nic Dhonncha*. Ar chúl, ó chlé: *Murt Ó Conghaile, Deirdre Ní Mhainnín, Seán Breathnach, Bernadette Ní Óbáin agus Seán Ó Conghaile*.

Lá spóirt na scoile tús na n-ochtóidí

Ar chúl, ó chlé:
*Marguerite Ní Churraoin,
 Judie Caulfield,
 Bridie Ní Thuathail,
 Máire Ní Chualáin,
 Catherine Ní Mhaoileoin,
 Mamie Ní Thuathail.*
 Chun tosaigh:
*Áine Ní hEithir,
 Brídín Ní Chéidigh,
 Bobbaí Ní Thuathail agus
 Mairéad Ní Fhatharta.*

Rang Tís i dTús na 1980í

Ó chlé: Rita Ní Dhonncha, Mairéad Ní Choistealbha, Máire Ní Dhroighneáin, Margo Ní Choncheanainn, Áine Íde Ní Dhonncha, Mairéad Nic Phóil, Treasa Ní Fhátharta, Marcia Ní Choncheanainn, Catherine Ní Loideáin, Nóra Ní Churraoin agus an múinteoir tís, Anna Finnerty.

Gaisce an Uachtaráin, 1991

Ar chúl, ó chlé: Lorcán Ó Callaráin agus Breandán Ó Callaráin.

Chun tosaigh, ó chlé: Ní fios, Máirín Ní Choisdealbha, Frank Fahey a bhí ina Aire Stáit ag an am, Róisín Ní Loinsigh agus Mary Curran

Pictiúir de Cholaiste Cholmcille a thóg Darach Ó Tuairisc ón aer.

Rang na hArdteistiméireachta 1985

Chun tosaigh ó chlé: Máire Ní Fhatharta, Áine Ní Thuathail, Máire Ní Dhroighneáin, Nóra Ní Churraoin, Treasa Ní Fhatharta, Mairéad Nic an Phóil, Fidelma Ní Chéidigh, Máire Ní Dhroighneáin, Máire Ní Chearra, Bairbre Ní Neachtain, Anita Nic Dhonncha.
Ar chúl: Mártan Ó Fátharta, Tadhg Mór Ó Curraidhín, Seán Mac Donnacha, Philip Jacobsen, Joe Steve Ó Coistealbha, Antaine Ó Mainnín, Séamas Ó Scanláin, Colm Ó Curraoin, Micheál Ó Neachtain, Noel Ó Coistealbha.

Rang Clóscríbhneoireachta faoi stiúir an mhúinteora Breda Kilbane

An líne ar chlé ón tosach siar: *Eibhlín Ní Thuathail agus Bríd Ní Neachtain, Máire Ní Dhonnchadha agus Máire Ní Loideáin, Barbara Breathnach agus Caroline Nic Oireachtaigh, Áine Ní Mhárta agus Máire Ní Chearra.*
 Taobh thall ón tosach: *Marcia Ní Choncheanainn agus Deborah Nic Dhonncha, Áine Ní Chualáin agus Maria Ní Choistealbha, Máirín Ní Chonghaile agus Sarah Anne Ní Fhátharta.*

Múinteoirí tús na n-ochtóidí.

Ar chúil, ó chlé: *Seán Mac Lochlainn, Tom Ó Neachtain, Breandán Ó Callaráin, Dónal Ó Diompsaigh agus Seán Ó Tuairisc.*
 Chun tosaigh, ó chlé: *Breda Kilbane, Anna Finnerty, Seán Ó Mainnín, Miss Ó Seachnasaigh agus Helena Ní Ráighne.*

Chun tosaigh, ó chlé:
 Sailí Ní Thuathail,
 Siobhán Ní Neachtain,
 Máirín Mbeairt Ní Churraoin,
 Neansaí Ní Choistealbhá,
 Máire Treasa Ní Dhomhcha,
 Bernie Ní Fhlatharta,
 Bridín Ní Chualáin,
 Mary Mogan.
 Sa lár, ó chlé:
 Brian Ó Féinneadhá,
 Seánín Lorcáin Ó Cualáin,
 Marcus Ó Cearra,
 Mary Ní Flaithearta,
 Peigí Ní Thuathail,
 Bridín Mogan,
 Séamas Deairb Ó Fáibarta,
 Máirtín Ó Fatharta,
 Steve Ó Neachtain.
 Ar chúl, ó chlé:
 Beirtí Tom Ó Flaithearta,
 Pádraig Jimmy Ó Flaithearta,
 Jimmy Ó Féinneadhá,
 Maiú Ó Curraoin.

Coláiste Cholmcille i bhFilíocht

Má fhaighimse sláinte is fada a bheas trácht
Ar an gcoláiste álainn atá againn ins an áit
Faoi na ballaí ársa agus togha ceann sclátaí
Ar cholbha an tsrutháin go buacach tá.

Nuair a cuireadh an crann seo i lár na páirce
Séard a dúirt a lán nach bhfásadh sé choidhchin¹
Mar go gcuirfeadh an ghaoth aniar a haghaidh le fána
Nuair a shéidfeadh gála agus a d'ardódh sian.

Bhí an crann seo curtha i lár na páirce
Agus faoi Fhéil² Pádraic rug sé greim
Bhí a rútaí teagmháilte agus a ghéaga láidir
Agus níor thréig a bhlátha é le gaoth ná grian.

Leathchéad scoláire a bhí inti an t-am sin
Ó Bhaile an Droichid go Ros an Mhíl
Ag teacht ar rothair is iad múchta báite
Bhí tornáil ghéar ann in aghaidh stoirm³ agus gaoth.

Siúd iad an dream a thug fad saoil don chrann úd
Is a chuir taca ina cheann in aghaidh na gaoithe
Dá bhfeicfeá anois é tá lán na páirce ann
Is le toradh agus bláth tá a ghéaga ag sníomh.

Nach iomaí malrach a d'imigh agus a tháinig
A fuair foscadh agus dídean faoi ghéaga an chrainn
A thug leo go paiteanta léann agus ceardaíocht
Agus a thug a n-aghaidh go stáidiúil ar fud an tsaoil.

Tháinig neartú, borradh agus fás fúithi
Tá a cáil thar sáile agus i bhfad thar toinn
Tá foireann teagaisc againn nach bhfaighfeá a sárú
Molaimse an barr leo nó go dté mé i gcill.

Má chastar thart anseo go brách thú
Buail isteach againn agus lig do scíth
Ach fainic a sciort⁴ ar a cuid urlár *marble*
Atá ar nós an scátháin ina cuid hallaí mín⁵.

Má chastar isteach ins an *lab* thú an lá sin
Cuir tuairisc na plandóig⁶ atá ina chionn
Mar tá an luch agus an lupán ansiúd ar phláta ann
An francach agus an ghráinneog ann lena dtaobh.

Níl tada ag cinnt⁷ orthu gan bhréag gan áibhéil
Cuireadh teist ar bhardal a raibh cor ina dhroim
Chinn sé ar an tréadlia aon mharach a fháil air
Ach frítheadh amach san áit úd gur thit cleithín.

Tá obair mhiotail ann agus scoth na gceardaí
Agus níl ní dá dtráchtfa air nach bhfuil in ord is i gcaoi
Idir deileadh agus múnlaíl, plátáil agus táthú
Is ón inneoin ceartan tá ceol bog binn.

Tá siopa oibre ann ar mhaith liom trácht air
Agus déantar baill ann nár thrácht mé fós
An bord agus an driosúr, fuinneog agus fráma
Agus an pigín adhmaid tá siad dá ndéanamh ann fós.

Tá seomra tís againn atá in ord agus in eagar
Is tá greim le fáil agat má tá tú gan lón
Mar tá croí fial flaithiúil gan bhréag ag Áine
Agus molaim go hard í go deo na ndeoir.

Molaim gach duine den fhoireann mhánla
Agus guím gach ádh orthu chúns bheas siad beo
Mar tá an obair dhá dhéanamh gach lá ann
Is ní chloisfeá aon chnámhseáil ag aon neach beo.

Molaimse an príomhoide atá ag caomhnú an chrainn seo
Lena dheimheas láimhe de oíche agus de ló
Ar fhaitíos géagáin críonta nó ceann le fána
'Sé tá ar cheann an chábla agus saol fada dhó.

Ach tá bruinneall eile againn nach bhféadfainn 'fhágáil
Yvonne Bhán an cailín caoin
Ní fheicfeá músiam uirthi in imeacht bliain agus ráithe
Ach aoibh an gháire ar a béilín binn.

Is aoibhinn séimh í an cailín spéiriúil
Ní gheofa⁸ a leithide dá siúlfa an ríocht
Tá sí faoi réir le gach ní a dhéanamh
Gheobhaidh tú do mhuigín tae uaithi agus greim le n-ithe.

Tá sí ina rúnaí oifige agus ina togha cléireach
Mar tá inti éirim agus meabhair thar cionn
Níl ceist dá chasta ná fadhb dá mhéid í
Nach bhfuil a réiteach ag an stáidbhean chaoín.

Tá téarma déanta agam ann beagnach ceathrú céid
Agus shleamhnaigh an aimsir ar nós na gaoithe
Ach níl lá dhá fhaid nach gcaillfidh an léargas
Is nach mar a chéile é críoch gach n-aon.

*Foilsithe le caoinchead ó Chló Iar-Chonnacht, fhoilsitheoirí an leabhair
Filíocht agus Feannadh a scríobh Cóil Learaí Ó Finneadha.*

¹choíche

²ag cinneadh

³ní bhfaighfeá

Coláiste Cholmille

Rang na hArdteistiméireachta 2014–2015

Ar chúl ó chlé: Ruairí Ó Conghaile, Aisling Ní Iarnáin, Tadhg Óg Ó Conaire, Caoimhín Ó Cualáin, Rónán Ó Maoláin, Rónán Ó Beoláin, Emil Triaban, Conall Bergin, Ryan Breathnach Ó Cinnéide, Alan S. Mac Donnacha, Cormac Ó Cualáin, Caoimhín Ó Ceallaigh, Caombán Ó hIarnáin, Liam Ó Ceallaigh, Jordan Ó Cualáin, Sínead Ní Dhonnacha, Emma Ní Dhonncha, Rónán Bolustrom.

I lár ó chlé: Áine Ní Cheallaigh, Ciarán Ó Fátharta, Seán Ó Cadhain, Roibeárd Breathnach, Seán Ó Tuathail, Liam Ó Conghaile, Máirtín Ó Cualáin, Tadhg Ó Ó Curraoin, Aaron Ó Conghaile, Alan P. Mac Donnacha, Cian Ó Fátharta, Caombán Ó Foighil, Rónán Ó Conghaile, Oisín Bolustrom, Melissa Ní Dhonnacha, Aisling Ní Chéidigh, Niamh Ní Chonáil,

Chun tosaigh ó chlé: Breandán de Búrca, Colette Ní Chualáin, Bairbre Ní Alluráin, Treasa Ní Cheallaigh, Cáitríona Ní Chualáin, Ciara Ní Fheargais, Anna Ní Gabhann, Ciera Seoighe, Rebecca Ní Fhátarta, Shannon Ní Dhúgáin, Aoife Ní Lorcáin, Susanne Ní Chualáin, Áine Ní Churraoin, Sharon Ní Ógáin, Máirtín Ní Churraoin, Áine Ní Churraoin, Caoilfhionn Ní Cheallaigh.